

Hercegovačka narodna nošnja kao inspiracija za tepihe u interijeru

Maslač, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:400252>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

Hercegovačka narodna nošnja kao inspiracija za tepihe u interijeru

Ivana Maslač

Zagreb, veljača 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
Zavod za projektiranje i menadžment tekstila

DIPLOMSKI RAD

Hercegovačka narodna nošnja kao inspiracija za tepihe u interijeru

Mentor
Prof. dr. sc. Željko Penava

Izradila:
Ivana Maslač
Broj indeksa: /IDTO

Zagreb, veljača 2018.

ZAVOD U KOJEM JE RAD IZRAĐEN: Zavod za projektiranje i menadžment tekstila
Tekstilno-tehnološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu

MENTOR: Prof. dr. sc. Željko Penava

BROJ STRANICA: 55

BROJ SLIKA: 67

BROJ LITERATURNIH IZVORI: 6

POVJERENSTVO ZA OBRANU: Izv. prof. art. Andrea Pavetić, predsjednik
Prof. dr. sc. Željko Penava, član
Izv. prof. dr. sc. Martinia Ira Glogar, član
Prof. dr. sc. Zlatko Vrljićak, zamjenik člana

DATUM OBRANE: 13. veljače 2018.

Posveta

U knjizi zvanoj „Život“ završetkom ovog rada završava jedno veliko pogavlje kojeg možemo nazvati Priprema. U toj pripremi bila je koja vreća padova, koja vreća uspona, koja vreća smijeha i radosti, a koja suza, tuge i bola. Sve u svemu napunio se kamion mirazom i sad prelazi granicu i odvodi svoju mladu u samostalnost. Ta samostalnost znači da si postao zreo čovjek koji će znati upravljati resursima i znanjem dobivenim u pripremi.

Kad sumiram na kraju sam sve ono što sam ponijela od kuće. To je razlog da poglavlje Pripreme zatvorim s ovim radom i najviše zahvalim svojim roditeljima, tati Mirku i mami Marini na bezuvjetnoj podršci, ljubavi i što su mi omogućili da dođem do pisanja ovih riječi. Ovaj rad je posveta njima.

Također, zahvaljujem profesoru Željku Penavi na svesrdnoj i stručnom pomoći pri pripremi i izradi ovog rada te apsolutnoj podršci.

SAŽETAK:

Diplomski rad pod nazivom “Hercegovačka narodna nošnja kao inspiracija za tepihe u interijeru” sastoji se od dva glavna dijela: likovne mape s 3 uzorka od kojih sam izvela po 10 idejnih rješenja za tepihe i teorijskog dijela u kojem sam obradila povijest tepiha, hercegovačku narodnu nošnju kao izvor inspiracije, likovno tehnička sredstva i likovne tehnike na temelju čega sam načinila kratku mapu idejnih rješenja

Ključne riječi:

Hercegovačka narodna nošnja, dekorativna tkanina, tepih, kreiranje uzoraka

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. DEKORATIVNE TKANINE	3
Sl.1. Tkalački stan.....	3
2.2. Nazivlje ili imenovanje dekorativnih tkanina.....	5
2.3. Vrste dekorativnih tkanina u uređenju interijera	6
3. HERCEGOVAČKA NARODNA NOŠNJA KAO IZVOR INSPIRACIJE.....	12
3.1. Dinarska nošnja.....	14
3.2. Vrste narodnih nošnji u Hercegovini	15
3.3. Karakteristike.....	16
4. TEPISI	17
4.1. Funkcija i sastav tepiha.....	17
4.2. Vrste obrađenosti vlakana za tepih	19
5. KREATIVNI DIO - LIKOVNA MAPA	23
5.1. Likovna mapa uzoraka.....	23
5.4 Analiza likovne mape	36
5.4.1. ArahPaint	36
5.4.2. Adobe Photoshop.....	37
5.4.3. Autodesk Homestyler	37
6. VIZUALNI PRIKAZ UZORAKA U PROSTORU.....	38
6.1. Uzorci smješteni u prostoru	38
6.1. Vizualizacija izgleda kreiranih uzoraka u dizajniranom prostoru	41
7. NAZIV KOLEKCIJE, VIZIJA I MISIJA.....	50
8. ZAKLJUČAK.....	51
LITERATURA:	53

1. UVOD

Još od najstarijih povijesno očuvanih zapisa uočeno je da postoji potreba ukrašavanja, kako svoga tijela, tj samog sebe tako i prostora koji nas okružuje. Povijesni pregled nam omogućuje paralelno praćenje razvitka čovječanstva i uporabe tkanina. Visoko razvijene civilizacije kao što je bio Egipat, Rim pa sve do srednjeg vijeka potvrđuju nam to svojim ostacima.

Kao i danas najbolje je rezervirano za bogati sloj ljudi po pitanju odjeće pa tako isto po pitanju namještaja. Namještaj je proizvod industrijske umjetnosti oblikovan s ciljem trajnog i pozitivnog utjecaja na čovjeka. Birajući ga tražimo proizvod koji će biti u uporabi duži vremenski period, a dekor kao što je tepih daje dodatnu dozu topline i udobnosti prostora. To govori da su tkanine ono što daje dušu našoj okolini. Spominjući tu okolinu pojasnimo da se odnosi na prostor koji nas okružuje u kojem svakodnevno provodimo vrijeme kao što je unutrašnjost stambenog prostora, ured u kojem radimo ili unutrašnjost automobila koji vozimo. Svi volimo da nam je lijepo i udobno na primarnim mjestima našeg života i upravo su dekori ono što začini svaki prostor. Odabirom dekora što je i tema ovog rada upotpunjujemo prostor, ukrašavamo ga i prilagođujemo atmosferi koju želimo postići.

Narodna nošnja je obično naziv za tradicijsku i povijesnu odjeću. U brojnim dijelovima svijeta je dio kulturne baštine. U doba globalizacije u svakodnevnom životu uglavnom je u velikoj mjeri potisnuta i samo se još nosi kod posebnih prigoda. Upravo zbog toga i neke nostalgije za domom i starim običajima mojih djedova u ovom radu sam napravila mapu za tepihe gdje me inspirirala hercegovačka narodna nošnja s područja neumskog zaleđa te sam promišljala kako bi se ona uklopila u ovo doba industrijalizacije i minimalizma u jedan moderan dom.

Suvremen način življenja obilježen je globalizacijskim skupom prekograničnih procesa, koji su pokrenuti nezapamćenim razvojem moderne tehnologije. Takav način življenja dovodi do ubrzanja ekonomskih procesa vidljivih kako u socijalnoj, političkoj i kulturnoj sferi, tako i u svim drugim područjima sveukupnog života. Globalizacija je s jedne strane prijetnja koja ruši tradicijske vrijednosti, a s druge strane pruža novu šansu tradicijskim vrijednostima jednog naroda. Tome u prilog pokazuje primjer zapadne civilizacije: što su zemlje razvijenije, to više pozornosti se posvećuje autentičnim izričajima kao što je narodna nošnja određenog kraja. Promatrajući život hrvatskog naroda u BiH kao jednog od tri konstitutivna naroda, primjećuje se da je kulturna tradicija sačuvana sve do

današnjih dana, bez obzira u kojem dijelu Bosne i Hercegovine oni živjeli. Međutim, kulturna tradicija danas živi zahvaljujući entuzijazmu pojedinaca, budući da u BiH nema institucija koje o tome brinu, kao ni programa koji bi potaknuo promoviranje očuvanja baštine. Ti čuvari tradicijskog blaga, danas su pozvani da na nov i suvremen način svijetu prezentiraju cjelokupni sadržaj narodne baštine pazeći pritom da budu što bliže autentičnom i što vjernije prvotnoj vrijednosti koju predstavljaju. Iznenadjuća je činjenica, koliko su narodna kultura i običaji živi među pojedinim skupinama i danas. Iako im je teško utvrditi porijeklo, oni se pomno njeguju i generacijski prenose kao dio tradicije jednog naroda, čija prošlost ukoliko se pravilno ne vrednuje, omalovažava, postepeno se gubi, točnije odlazi u zaborav.

Diplomski rad se sastoji od teorijskog dijela koji nam objašnjava što su to dekori, čemu služe te teorijskog dijela o hercegovačkoj narodnoj nošnji po kojoj je napravljen umjetnički dio, tj dizajnerska mapa i prikaz tih uzoraka u prostora. Također istraženo je kojim tehnikama bi nastali proizvodi te kako bi se probili na tržište i koje je njihova vizija i misija. Nastojat ću objasniti proizvod od ideje do realizacije.

2. DEKORATIVNE TKANINE

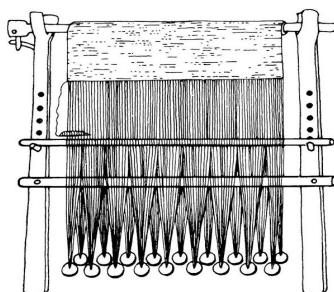
Riječ *dekorativno* potječe od latinske riječi *decorativus* što znači ukrasan, uresan, onaj što krasi, koji služi za ukrašavanje, koji ima prirodu ukrasa.

Tkanine se koriste za ukrašavanje od najranijeg razdoblja ljudske povijesti. Osim što su ukrašavale vrlo često su i same bile ukrašavane. Jedan od pokretača razvoja ljudske civilizacije je upravo potreba za luksuznim tkaninama dok je industrijskom revolucijom (tkalački stroj) proizvodnja tekstila postala serijskom i postupno dovodi do pojave tekstilnog dizajna. [2]

2.1. Podrijetlo i funkcija dekorativnih tkanina

Riječ *tekstil* je izvedenica iz latinskog pojma *texere* što je u prijevodu “plesti”, ”vesti” ili “graditi”. Većina tekstila nastaje vezenjem i pređenjem vlakana u predivo. Predivo se potom upliće, plete ili tka što se vidi na slici 1. na kojoj je prikazan tkalački stan kako bi se dobile tkanine ili platna za pravljenje odjeće ili pokrivanje namještaja. Izrazi za tekstil su: filc, pređa, tkanina i tapecirung[1].

Tekstilne umjetnosti su umjetničke djelatnosti u kojima se koriste vlakna bilo to biljna, životinjska ili sintetička pri izradi praktičnih ili dekorativnih predmeta. Dije se prema tehnikama kojima se dotjeruju ili dekoriraju tkanine (bojenje i otiskivanje uzoraka i boja, vezovi, goblen, čipkanje) te komplicirane tehnike kao što su šivanje, pletenje, kukičanje, krojenje, ali i prema alatima koje se koriste (razboj i razne igle za pletenje) i predmetima koji nastaju ovim tehnikama poput tapiserija, tepiha, pokrivača.

Sl.1. Tkalački stan

Dekorativne tkanine se primjenjuju u obliku zavjesa, zastora, pokrivača, presvlaka, dekorativnih jastučića, stolnih prostirki, obloga sjedećih garnitura, fotelja, stolica te uvelike definiraju prostorne ugođaje u stambenim interijerima.

Vrsta tkanine, boja, uzorak te način tkanja određuje kvalitetu i ljepotu dekorativnih tkanina. Koriste se prirodni ili umjetni materijali ovisno o potrebama kućanstva, intenzitetu korištenja tkanina, izloženosti habanju i prljanju te potrebnom intenzitetu održavanja.

Od prirodnih materijala najčešće se koriste pamuk, vuna, lan i svila, a na tržištu se pojavljuju i u miješanim sastavima. Sintetičke tkanine nailaze na čestu primjenu zbog lakog održavanja i trajnosti. Odabir tkanine treba biti prilagođen budućoj namjeni:

- 1.) Dekorativna uloga-tkanine primijenjene u obliku zavjesa, zastora ili presvlaka za jastučice. Odabir zavjesa treba biti takav da propušta što veću količinu prirodne svjetlosti, dok zastori mogu biti puniji u svom sastavu te tamniji ili s izraženijim uzorkom. Presvlake dekorativnih jastučica treba izabrati u skladu s postojećim bojama interijera ili njima svjesno napraviti naglaske intenzivnijom ili kontrastnom bojom te uzorkom materijala.
- 2.) Dekorativno-funkcionalna uloga-nameće odabir tkanina u kome je osim estetskih kriterija bitan i onaj koji se javlja uz osjet dodira. Dekorativne tkanine koje se u prostoru pojavljuju kao obloge stolica, garnitura za sjedenje ili prekrivače u direktnom su kontaktu s kožom te je osjet ugone, koji se u ovom kontaktu javlja, jedan od ključnih faktora konačnog odabira.

Dekorativne tkanine čestu primjenu imaju u dnevnim boravcima, a mogućnosti kvalitetnog kombiniranja uzoraka i materijala postižu se primjenom tkanina sa srodnim bojama i uzorcima na zastorima, garniturama za sjedenje, stolcima, stolnim prostirkama itd. Vrsta odabrane tkanine učiniti će prostor prozračnijim, otvorenijim, svečanijim, rustikalnijim, elegantnijim, tj. baš onakvim kakvim ga u konačnom doživljaju želite učiniti.

Spavaća soba je mjesto za opuštanje pa tkanine trebaju biti ugodne na dodir i pogled. Moraju se birati vrlo pažljivo i najbolje je izabrati neutralne, nježne boje i sitnije uzorke da bi se dobio opuštajući dojam. Spavaća soba je idealno mjesto za upotrebu nekoliko tkanina. Osim za zastore, prekrivače za krevete, dekorativne jastučice, plahte, jastučnice, tkanina se može upotrijebiti i kao obloga visokog dominantnog uzglavlja kreveta. Jednobojne tkanine na uzglavlju, naglašavaju se različitim vrstama štepova koji stvaraju dodatne dekoracije.

Dječje sobe su idealne za primjenu dekorativnih tkanina u obliku zastora, obloga radnih stolica, prekrivača za krevete, fotelje i tepihe. U ovim prostorima se preporučuju tkanine

toplih i otvorenih boja, geometrijskih oblika ili cvjetnih uzoraka i prirodnih sastava. Dječje sobe trebaju biti tople i temperamentne pa se odabir dekorativnih tkanina treba prilagoditi ovom zahtjevu.

Dodatni šarm kuhinja, a osobito rustikalnih postiže se primjenom dekorativnih tkanina kao što su stolnjaci, dekorativni jastučići na stolicama ili primjenom dekorativnih kuhinjskih krpa. Odabir materijala treba biti prilagođen pojačanoj potrebi održavanja, odnosno pranja i lakog peglanja. Jednostavna primjena dekorativnih tkanina je pomoću dekorativnih jastučića. Ti maleni ukrasi su na stolicama, krevetima, klupama pa čak i na podu. Unose živost i boju prostoru i to na jeftin način. Dekorativnim jastučićima se vrlo lagano unose trendovi boja i uzoraka u interijer. S obzirom da su prihvatljivi što se cijene tiče mogu se zamijeniti kad god se poželi neka promjena i na taj način se opet stvara drugo ozračje prostorije.

No dekorativne tkanine se mogu upotrijebiti i na neobičnijim mjestima. Sjenilo (na lampi) od tkanine unosi tračak svjetlosti i boje u tamni mračni prostor, a ujedno može i omogućiti prigušeno mjesto za čitanje u sobi. S tkaninom mogu biti dekorirani i okviri za slike, vješalice, podmetači, a upravo takve sitnice daju atmosferu prostoru.

Mogućnosti odabira dekorativnih tkanina i stvaranja raznovrsnih prostornih ugođaja njihovom primjenom su neograničene. Dekoracije rađaju svježinu u interijeru i danas kad su pristupačni neograničeni uzorci i boje vrlo lako se pronađu odgovarajuće tkanine za svaki interijer.

2.2. Nazivlje ili imenovanje dekorativnih tkanina

Tkanine su područje unutar uređenja interijera s vlastitim vokabularom. “Tekstilna znanost” podrazumijeva kemiju (kemijske procese), porijeklo i postupak od samih vlakana do završne tkanine. Prikladno je i praktično imati prepoznatljivo ime svake tkanine. Tada svaka tkanina može biti prepoznatljiva, razvrstana i specificirana relativnom nepromjenjivošću. Raznolikosti postoje u boji i uzorku, a koji put i u masi.

Određene dekorativne tkanine se mogu kopirati pomoću tiskanja ili drugih “faux” metoda kojima se dobivaju imitacije koje bi trebali biti što sličnije originalu (“faux” je francuski izraz za “lažno”). Neke tkanine su kombinacija dvije, tri ili čak i više definiranih tkanina. Izvori imena dekorativnih tkanina su raznoliki s obzirom na razvoj tkanine od 6000 godina.

Kategorizacija imena se dijeli na par skupina :

- 1.) Grad, područje ili regija odakle tkanina potječe ili gdje je tkanina postigla popularnost. Npr. Paisley (grad u Škotskoj koji je postao poznat po proizvodnji ove tkanine), Aubusson–poznate tapiserije koje se još uvijek proizvode u Francuskoj, Damask ima povijest koja seže iz antičkog grada Damascusa.
- 2.) Osoba koja je razvila tkaninu i/ili tehniku proizvodnje konstrukcije, dizajn ili doradu. Npr. Jean Batiste je prvi proizveo poluprozirnu tkaninu nazvanu po njemu, Batiste.
Joseph Marie Jacquard je izumio automatski šivaći sustav kojim se velike količine Jacquard tkanine mogu brzo proizvesti.
- 3.) Podrijetlo materijala ili vlakana- tkanina od trave (grasscloth) je doslovno načinjena od orijentalnih trava sušenih na suncu i tkanih sa pamučnim nitima.
- 4.) Vrsta pređe koja se uglavnom koristi pa tako boucle pređa postaje boucle tkanina.
- 5.) Opisna riječ na drugom jeziku (najčešće francuskom) vezana uz teksturu tkanine ili kakva je tkanina pod prstima, na dodir. Npr. chenille na francuskom doslovno znači “pahuljasta gusjenica”.
- 6.) Dorada ili površinska obrada - pretvaraju tkaninu u potpuno novu tkaninu.
Široko platno koje je ispolirano ili škrobljeno i obrađeno kalanderom u visoko sjajnu površinu postaje polirani činc. Drobljenjem ili peglanjem (tlačenjem) dlakave strane materijala (flora) u jednom smjeru nastaje panne (meki velur) ili chiffon (lagana tkanina) koji ima slabu doradu.
- 7.) Krajnja upotreba tkanine-kao npr. lan za rupčiće za nos.

2.3. Vrste dekorativnih tkanina u uređenju interijera

Baršun (Somot) je otmjena tkanina tkana od pamuka, vune ili svile. Osnovin ili potkin aksamit sa do 3mm visokom dlakavom površinom. Gust flor tkan je od dvije osnove pri čemu je druga formirana u oblik petlje i rezana da bi formirala pliš flor. Kod keper-samta uzorak nastaje tkanjem višebojnog flora (skup postupak) koji se rezan ili nerezan stavlja na sjajnu atlas pozadinu. Holandski samt je uzorkovan pomoću grijanih metalnih valjaka. Koristi se ravna ili za draperije i za zastore koji štite od svjetla i propuha (kazalište). Čvrsta tkanina koja je slabe otpornosti u obliku obloga za namještaj zato što se flor uništava.

Batist se tka kao pamučna i lanena tkanina. Najpoznatiji je pamučni batist kao tanko bijeljeno i mercerizirano platno koje je često bojadisano u svijetlijim tonovima ili je tiskano s malim cvjetnim uzorcima. Naziv je dobio po francuzu Baptiste, koji je prvi izradio tu vrstu tkanine. Vuneni batist koji je nekad izrađivan više se ne nalazi na tržištu. Tkanine od svile ili rejona s istim osobinama nazivamo toal (toil) ili lavable.

Brokat (brocato) je talijanskog izvora i znači vezeno. S njime označavamo teške svilene tkanine sa žakardskim uzorcima, protkanim sa srebrnim ili sa zlatnim brokatnim nitima. Žakardski ili listovni uzorci koje te niti tvore vrlo iskaču iz tkanine. Zlatne ili srebrne brokatne niti su ili metalne ili su pak metalne niti ovijene oko debljih pamučnih, lanenih ili svilenih niti. Današnji brokat je znan kao teška svilena tkanina bogatog izgleda, tkana na žakardskim strojevima s velikim cvjetnim uzorcima. Izrađuje se od prirodne svile i rejona i koristi se kao materijal za svečane ženske haljine i dekoraciju. Brokati sa velikim cvjetnim uzorcima se koriste za prošivene pokrivače, acetatni i bemberg brokati primjenjuju se za ženske večernje haljine, dok se dekorativni brokati izrađuju kao teške tkanine.

Brokatela (ukrasni materijal) kao i damask dolazi u više od dvije boje. Uzorak je formiran pomoću duple osnove od lana i svile. Atlas ili keper uzorak na glatkom ili satenskom temelju. Upotrebljava se za draperije, prekrivače i općenito u dekorativne svrhe.

Burlap - vrećevina je vrlo otporno platno načinjeno od jute. Čvrsta, dugotrajna, gruba, zrnasta tkanina. Koristi se za draperije (ukrašavanje prozora-zastori).

Chenille je zvan "baršunom siromašnog čovjeka". Izvorno se radio od svile pa vune, a u današnje vrijeme od pamuka. Tkanina je nazvana po francuskoj riječi za gusjenicu. Pređa ima flor koji viri naokolo. Složena je u obliku petlje na pozadinu kao i tepih (nije rezan kao baršun). Koristi se za prekrivače, stolnjake, jastuke, obloge za namještaj.

Čipkasta tkanina je vrlo fino uzorkovana čipka koja se koristi za zavjese, ali i za ženske plesne haljine i bluže. Naziva se također i fini til (Spitzentull) ili florentinski til. Izrađuje se na strojevima za til sa žakardskom pripremom. Finoća tila određuje se brojem rupica na 1" (inch) ; za florentinski til je propisano 30 do 60 rupica. Ove tkanine izrađuju se na specijalnim strojevima za til, nazvanim kobinet strojevi, koji se bitno razlikuju od običnih tkalačkih strojeva. Til je sastavljen od rijetkih osnovinih niti, koliko ih ima tkanina i potke koja obavija svaku osnovu u dijagonalnom smjeru. Kao sirovina se najviše koristi pamučna končana pređa, rjeđe rejon ili sintetički materijal.

Damast se dobiva od svile, pamuka, lana, vune ili sintetičkih vlakana, a uzorci se formiraju tkanjem. Klasični damast je jednobojni figurirani tekstil gdje sjajna površina atlas temeljnog veza stvara kontrast sa figurom mutnog atlasnog veza. Izvorni uzorak su šipak (nar) i stilizirano cvijeće. Damast za pokućstvo je srednje težak materijal za zavjese, pokrivače, zidne obloge i sl. Tkan je u raznim cvjetnim ili geometrijskim uzorcima ; temeljni vez je atlas, a uzorci su u kombiniranim vezovima. Sirovina je pamučna ili rejonska pređa.

Dobila je ime prema glavnom gradu Sirije-Damasku, jer su je prvo tu izradili. Prvi damast je tkan sa žakardskim strojem i s damastnim predbrdom, koje stupnjevito postavlja prolaze između osnovinog i potkinog efekta. Takav damast koji je tkan na ručnim tkalačkim strojevima više ne postoji; na mehaničkim strojevima pravi damast se teško tka. Danas se izrađuje samo damast tkan na žakardskim strojevima s velikim cvjetnim uzorcima u petero ili osmero veznom atlasu s osnovinim ili potkinim efektom. Taj damast naziva se žakardski damast, a za razliku od pravog damasta-nepravi damast.

Damast je skoro uvijek merceriziran i bijeljen, bojadisan u svjetlijim tonovima s postojećim bojama, da se lako prokuhava. Koristi se za presvlake popluna, pokrivača i jastuka. Na listovnim strojevima tka se listovni damast s kvadratičastim uzorcima. Takav damast se pretežno koristi za stolnjake i salvete. Vezovi za listovni damast su petero ili osmero vezni atlas osnovinog ili potkinog efekta; rjeđe četverovezni keper u osnovinom ili potkinom efektu.

Za presvlake jastuka i za muško donje rublje koristi se prugasti damast. Taj se jednako tako tka u peteroveznom atlasu osnovinog ili potkinog efekta. Sirovina za osnovu i potku je pamučna grebenana ili češljana pređa. Stolnjaci se također izrađuju iz lanene i polulanene pređe.

Denim je dugotrajna izdržljiva tkanina koja je tradicionalno bojana u plavo indigo bojom za plave traperice (blue "jeans"). Naziv je dobila po francuskom gradu "de Nimes" u kojem se tkanina prvi puta upotrijebila za izradu radnih kombinezona. Osim u plavoj, crnoj, bijeloj i zelenoj dolazi i u mnogim drugim bojama. Vrlo korisna tkanina za uređenje dnevnih i dječjih soba.

Epingle (Epinglé) je materijal za namještaj sa petljicama, tkan kao pliš sa utkanim iglama, gdje se petljice po izvlačenju ne sijeku nego se ostave cijele. Tka se na žakardskim strojevima s velikim uzorcima te sa više raznobojnih dlakavih osnovinih niti

koje već prema uzorku izbiju na površinu. Petljice tvori osnova iz grube dugovlaknaste vune.

Gingam je pamučno platno bojadisano u pređi. Vrsta lagane pamučne tkanine iz Indije. Pruge jednake širine u 2 boje (najčešće crvene, plave ili zelene) idu u oba smjera veza stvarajući treću boju na mjestima gdje se sijeku pruge te se tako formira kockasti uzorak. Koristi se za zavjese i stolnjake u ladanjskim kuhinjama,navlake za stolice, zastore, jastuke, pokrivače, ukrasne vrpce, itd. S obzirom da je gingam tanka lagana tkanina zavjese zahtijevaju podstavu i međupodstavu.

Strojni gobelen (Gobelin) je na tržištu poznat kao težak i otporan, uzorkovani materijal za sobne garniture namještaja, stolnjake, zidne ukrase i sl. Sirovina za osnovu je pamučna končana pređa u živim bojama, a za potku je vigonj pređa, a kod boljih vrsta i grebenana vunena pređa. Pravi gobelin je poznata francuska tkanina sa utkanim slikama. Takve tkanine su se tkale (vezle) ručno te zato imaju povijesnu i umjetničku vrijednost.

Inlet (Inlett) koristimo za poplune i jastučnice,koje napunimo sa perjem ili paperjem,a u novije vrijeme i s komadićima pjenaste gume.Tkanina mora imati punu i glatku površinu i biti tako gusta da ne propušta perje i paperje.Inleti se uglavnom izrađuju u 3 kvalitete :

- 1.inlet najbolje vrste za paperjaste poplune,
- 2.inlet bolje vrste koji ne propušta perje i
- 3.inlet slabije kvalitete.

Inlet najbolje vrste za paperjaste pokrivače i poplune izrađuje se od najboljih vrsta pamučne češljane pređe.Tka se u peteroveznom atlasu ili troveznom keperu. U slučajevima kada se koristi za paperjaste pokrivače bez presvlake koristi se samo tiskani inlet najbolje kvalitete.Inleti su uglavnom sirovi,crvene,ružičaste,plave,zelene ili ljubičaste boje.

Jadrovina je vrlo snažna i živo obojena tkanina za ležaljke,suncobrane kod izloga i u restauracijama.Sirovina za osnovu je jarkoobojena pamučna končana pređa,a za potku služi lanena pređa.

Kaliko je vrlo rijetko i snažno apretirano pamučno platno koje se koristi prije svega u knjigovezništvu,za podloge zemljopisnih karata,dok se bijeljeni i sterilizirani kaliko koristi za zavoje i gaze u zdravstvu.

Kanvas (obično platno) je pamučna tkanina pristupačne cijene, odlična za plahte,jastuke,navlake za jastuke,itd.

Dekoracijski kreton (Crettone) je tkanina od pamučne,lanene ili umjetne pređe tkane u platnenom vezu.Otisnut je s najrazličitijim uzorcima i koristi se za zavjese,posteljne

pokrivače i u dekorativne svrhe. Kreton se najprije bijeli pa potom tiska s plavim uzorcima. Sirovi pa bijeljeni te apretirani kreton se naziva linon.

Lan je prirodna tkanina "zgužvanog" izgleda koji mu daje određenu čar. Tkanina lagana za šivanje i prigodna je za zavjese i za tkaninu za zamračivanje.

Madras je crveno crna pamučna tkanina kockastog uzorka koja potječe iz kao što ime kaže Madrasa (Indija). Pamuk se koji put miješa i sa drugim vlaknima. Tanka tkanina, često nepravilnog uzorka, dolazi u vrlo širokoj paleti boja. Ova tkanina vrlo brzo izbljedi pošto se bojadiše bojilom biljnog podrijetla. Upotrebljava se za stolnjake, jastuke, krpe, ali ne i za obloge za namještaj (tapecirung).

Markizet je glatka i providna mrežasta tkanina-sukljanka. Uzorkuje se s lansiranim osnovnim i potkinim nitima. Osim glatkog markizeta izrađuje se sa žakardskom pripremom i uzorkovani markizet za zavjese.

Moket je dekoracijski pliš sa velikim uzorcima. Tkan je na žakardskim strojevima za dekorativne tkanine.

Pamuk se najčešće koristi jer je jeftin, lagan za šivanje i zadržava boju i oblik. Koristi se za izradu zavjesa, prekrivača, itd.

Pliš je baršun sa više od 3mm visokom dlakavom površinom. Koristi se kao dekorativni materijal. Visoko dlakavi pliš sa cheviot ili moher vunenom dlakavom površinom, oplemenjen i bojadisan tako da se dobije izgled astrahanskog krzna, naziva se astrahan i koristi se za ženske ogrtače, podstave i sl. Pliš koji imitira izgled krzna vidre, nutrije ili dabra naziva se biberet, a koristi se za ovratnike i sl. Krimer je naziv za pliš sa vrlo kovrčavom dlakavom površinom u crnoj, smeđoj ili sivo meliranoj boji kojim se pokušava imitirati krzno tek izležanih janjadi.

Kovrče na površini su zatvorene petlje, a dobijemo ih pomoću igala kod tkanja pliša ili se dobiju prilikom oplemenjivanja s ratiniranjem.

Rips za namještaj je materijal sličan gobelinu s izrazitim ripsastim izgledom. Rips za namještaj kao lakša tkanina naziva se i bengalin.

Saten (satin) je svileni materijal s atlas vezom. Pod tim imenom su poznate tkanine od prave svile ili rejona. Mekog je opipa i ima glatko i sjajno lice koje mu daje atlas vez, kalandriranje i rejonska pređa. Sateni nisu otporni. U stranoj terminologiji ima mnogo imena za razne kvalitete i namjene satena ili atlasa. Kod nas se ta imena rijetko koriste, a domaćih još nemamo. Saten duchesse je teški saten sa matiranom glatkom površinom; tkan je u osam ili dvanaest veznom atlasu s vrlo gustom osnovom. Saten liberty je mekana

svilena tkanina za podstavu. Saten feutre je čupavljeni saten ili kako se kod nas naziva, svileni barhent. Prugasti saten (Streifsatin) je sličan prugastom damastu.

Svila je luksuzna, otmjena tkanina sa vrhunskom teksturom i sjajem. Otkrili su je Kinezi. Uzorkovana svila često zvana diasper je tkana u jednoj ili dvije boje svile vrste lampas. Tipični uzorci bili su grifoni (mitološko biće s orlovom glavom i krilima te lavljim tijelom), lavovi i ptice geometrijskog dizajna i ruba. U renesansi glavni uzorak su pokret i asimetrija ptica, trk životinja, biljni motivi i najpopularniji nar (šipak). 19.st. obična ravna glatka svila koja nije uzorkovana već tkana da bi se osigurali površinska tekstura i sjaj. Odlična je za draperije jer ima lijep pad i izgleda lijepo na malim stolcima i dodacima, za izradu plahti i jastuka. Daje glamurozan izgled interijeru zbog svoje teksture i sjaja. Ako se stavlja na prozore uvijek se mora dodati podstava i međupodstava jer je UV zrake lako uništavaju.

Tapiserija (Goblen) je tradicionalni ručno tkani materijal sa rips površinom stvaranom kako se uzorak tkao. Obično prikazuju sliku ili scenu. Suvremeni gobleni se izrađuju strojno koristeći razne boje po osnovi i potki. Po osnovi pamuk ili lan, po potki vuna ili pamuk, ponekad uključujući svilu, zlato i srebro. Izgled je vrlo sličan vezu. Tradicionalni gobleni se koriste kao ukras za zid, za jastuke i tapecirung, a suvremeni (strojni) su laganiji pa se koriste za pokrivače za stol, za zavjese i tapecirung.

Tartan je ravna tkanina prugastog uzorka po osnovi i potki tradicionalno od vune, ali se danas koriste i pamuk i svila. Asocira na Škotsku i varijacije boje i dizajna se razlikuju između različitih škotskih klanova. Izvorno je tartan vuneni odjevni materijal no u današnje vrijeme se koristi za ukrašavanje kućnog namještaja. Vuneni tartan se upotrebljava za tapetariju, za izradu plahti, jastuka, draperija, a suvremeni za pokrivače, za zastore (tkanine za zamaćivanje), tapetariju, draperiju i jastuke.

Velur je mercerizirani pamučni osnovin flor sa glatkom podlogom. Izdržljiviji je, čvršći otporniji i mekaniji (glađi) od baršuna. Koristi se za tapetiranje.

Voal (voile) je vrlo rijetko tkan materijal u platnenom vezu. Voal je jednobojan, najčešće tiskan s modnim uzorcima, a koristi se za ženske ljetne haljine i bluze te za zavjese. Sirovina za osnovu i potku je karakteristično jako sukana voal pređa koja daje karakteristični grubi i hladni opip.

Vuna je po pitanju upotrebe jedna od najsvestranijih tkanina. Izdržljiva, otporna i prirodno je sredstvo za spriječavanje gorenja. Vuna i vunene mješavine su otporne na piling, izbljeđivanje tegužvanje. Radi lakše primjene i čišćenja često se miješa sa

sintetičkim vlaknima. Ima širok spektar upotrebe od debelih i grubih tepiha do ekstremno finih, tankih zavjesa ili laganih tapetarija.

Kao zamjena za rijetke i skupe materijale upotrebljavaju se sintetičke tkanine kao što su:

- ✚ Alcantara je kompozit, netkani, svestran japanski materijal. Sastoji se od poliestera i poliuretana te upravo zbog sastava ima povećanu postojanost, trajnost i otpornost na mrlje. Odlična za izradu prekrivača i sjedeće površine.
- ✚ Teksturirani saten Naples je tkanina od poliestera. To je prekrasan sofisticirani saten s laganom (tankom) teksturom i sjajem. Upotrebljava se za izradu draperija, kratkih zavjesa, jastuka i navlaka za namještaj.
- ✚ Rejon je vrlo mekana tkanina s mnogo nabora, lagana za šivanje.
- ✚ Antilop je vrlo mekana tkanina odlična za tapetiranje, prekrivače i jastuke.
- ✚ Taft je namreškana, glatka tkanina načinjena od svile ili sintetičkih vlakana.

Ekološki prijateljske tkanine su tkanine budućnosti. Vlakna od biljaka koje rastu uz minimalnu upotrebu kemikalija i pesticida u zemlji i koja su bojana s nisko učinkovitim bojama. Eko prijateljske tkanine su :

- ✚ juta, konoplja
- ✚ lan, ramija
- ✚ muslin, organska vuna
- ✚ organski pamuk, reciklirani PES
- ✚ sojina svila, mliječna svila
- ✚ vlakna bambusa, vlakna koprive

3. HERCEGOVAČKA NARODNA NOŠNJA KAO IZVOR INSPIRACIJE

Hercegovina je geografska regija koja se nalazi na jugu Bosne i Hercegovine. Zajedno s regijom Bosna čini geografski prostor zemlje Bosne i Hercegovine. Nema svoju službenu granicu te se ranija nazivala Humska zemlja ili Zahumlje.

Kao regija, Hercegovina se sastoji iz najmanje dvije podregije: niska (primorska, jadranska) i visoka Hercegovina (gornja ili planinska). Visoka Hercegovina ili Rudine obuhvaća sliv gornje i srednje Neretve, znatan dio dinarskog predjela Bila i Polja, visoke planine, visoke planine: Velež, Volujak, Prenj, Čvrstica, Crvanj, kao i kraška polja: Nevesinjsko, Gatačko i druga. Rudine se stepenasto spuštaju ka Huminama ili Donjoj Hercegovini i Jadranskom moru.

Niska ili Jadranska Hercegovina se prostire oko donjeg toka rijeke Neretve i u slivovima rijeka Bregava i Trebižat obuhvaća Popovo polje, Mostarsko polje i kotlinu, dio Neretvanske blatije i Trebinjsko polje.

Hercegovina se prvi put kao geografski pojam pojavljuje 1454. u pismu bosanskog sandžakbega Isa-bega Ishakovića. U 15.stoljeću, također u Humskoj zemlji raste moć istaknutih vladara, od kojih je najznačajniji Stjepan Kosača, koji 1448.godine uzima titulu hercega po kojoj Hercegovina i ime dobiva. Na njoj se do dan danas unatoč dugoj vladavini Osmanlija većinom održalo hrvatsko stanovništvo te kršćanstvo.

Na teritoriju Bosne i Hercegovine nailazimo na veliki broj različitih nošnji. Sve ove nošnje formirale su se kroz dugi niz godina i nose u sebi elemente ili pak samo tragove elemenata mnogih kulturnih utjecaja, koji su utjecali na razvoj ne samo nošnji nego i općenito na povijesna i društvena zbivanja. Zbog toga u tim nošnjama nalazimo tragove balkanske, mediteranske i orijentalne kulture. Ovi kulturni utjecaji su ostavili pečat na narodne nošnje i nesumnjivo doprinjeli njihovoj diferencijaciji. Istražiti kako su ljudi izgledali u narodnim nošnjama je bilo moguće prije svega s materijalnim arheološkim ostacima u vidu tkanica, odjevnih predmeta i nakita.

Narodna nošnja obično je naziv za tradicijsku i povijesnu odjeću. Nošnje postoje uglavnom unutar pojedinih regija, država ili članova neke skupine, kao što su etničke skupine ili skupine neke struke.

Tradicijsku službenu odjeću nose uglavnom članovi određene struke, obrtništva iz urbane sredine, dok narodna nošnja ima svoje korijene u ruralnim područjima. Prve se seljačke narodne nošnje pojavljuju krajem 15. stoljeća.

Narodna nošnja slovi u brojnim dijelovima svijeta kao dio kulturne baštine što je i slučaj na slikom broj 2 koja prikazuje narodnju nošnju muškarca i žene s područja neumskog zaleđa izloženu u muzeju crkve „Gospe od Zdravlja“ u Neumu. U doba globalizacije u svakodnevnom životu uglavnom ili u velikoj mjeri je potisnuta i samo se još nosi kod posebnih prigoda.

U nekim zemljama, tradicijsku se odjeću još uvijek nosi i u svakodnevnom životu.

Sl. 2. Nošnje u vlasništvu obitelji pok. Antuna Maslaća, mog djeda iz Neumskog zaleđa postavljena u muzeju crkve „Gospe od zdravlja“

3.1. Dinarska nošnja

Dinarske nošnje imaju najveći obujam prostiranja. Obuhvaćaju prostor zapadne Bosne, tj. predjele u sklopu dinarskog planinskog masiva, zalazeći dublje na istok u Bosnu sve do oblasti Imljana, Banjalučke Vrhovine pa preko Travnika do Rame. Na sjever granica ide sjevernim padinama Grmeča pa preko Banja Luke do Prnjavora. Na jugu se granica gubi i produžava u samu Hercegovinu, zahvatajući pored nje i dio Bosne oko Foče i Čajniča sve do rijeke Lim. U ovoj široko rasprostranjenoj oblasti nailazimo na veći broj varijanti u nošnjama kod srpskih i hrvatskih etničkih grupa, dok su bošnjačke nošnje veoma ujednačene.

Od hrvatskih narodnih nošnji mogu se nabrojati: debeljačka i ivanjska u okolini Banja Luke, sasinska u okolini Sanskog Mosta, kraljska i zavaljska u okolini Bihaća, kupreška, livanjska, šujička, duvanjska i ramska u tim navedenim krajevima. U Hercegovini se odvajaju dvije varijante: humska (Hum - stari naziv za Hercegovinu) i brdska.

Humska nošnja zahvaća uglavnom zapadni i srednji dio Hercegovine, uključujući tu i okolinu Mostara, Konjica, Stoca i Ljubuškog, dok se brdska prostire u istočnim dijelovima. Posebnosti u tradicijskom odijevanju Hrvata u pojedinim dijelovima Hercegovine nalazimo u okolici Posušja i Gruda, u Gornjoj i Donjoj Bekiji, u okolici Ljubuškog, Čitluka i Mostara nalazimo belevarsku nošnju, kojoj se naziv dovodi u vezu

s bijelom bojom. U mjestima oko Čapljine, Stoca i Neuma nema posebnih naziva za nošnju. Posebnu podvrstu nalazimo u graničnom području između Hercegovine i Bosne, u Klisu ili Neretvici, kraju oko Konjica.

3.2. Vrste narodnih nošnji u Hercegovini

Promatrajući sve narodne nošnje na teritoriju Bosne i Hercegovine, može se prije svega uočiti razlika u načinu odijevanja između gradskog i seoskog stanovništva koja je prvenstveno nastajala zbog različite gospodarske moći tih socijalnih grupa. Nošnja u gradovima je bila ujednačena u cijeloj Bosni i Hercegovini, a pojedine varijante između nacionalnih grupa u okviru gradskih nošnji nisu bitnije uticale na njen osnovni stil.

Seoske nošnje se mnogo više međusobno razlikuju. Postoje bitne razlike u načinu odijevanja između pojedinih širokih geografskih oblasti, tako da se izdvajaju tri geografske cjeline: zapadna Bosna sa Hercegovinom, srednja i istočna Bosna i Bosanska Posavina. Tako je došlo do podjele narodnih nošnji seoskog stanovništva na tri glavne grupe ili tri vrste seoskih narodnih nošnji: dinarske nošnje (nošnje zapadne Bosne i Hercegovine), srednjobosanske nošnje uključujući i istočnu Bosnu i treća vrsta, posavske nošnje. Mnogobrojne varijante nošnji različitih etničkih skupina ispoljavale su se u manjim detaljima pojedinih odjevnih predmeta, u njihovoj boji ili načinu nošenja, ali su u osnovi zadržale osnovne karakteristike vrste kojoj pripadaju.

Ona nošnja o kojoj se govori ovdje je: dinarska nošnja čiji izgled je prikazan na slici broj 3.

Sl. 3. Prikaz dinarske narodne nošnje

3.3. Karakteristike

Glavne karakteristike dinarskih nošnji su: lanena duga košulja, izjedna krojena, s umetnutim pravim klinima ispod ruke, vezena na skutima pozadi, na rukavima i prsima. Vez je izveden uvijek vunom u dvije boje kod hrvatskih nošnji. Motivi su geometrijski. Gaće su bile obavezni dio ženske nošnje kod hrvatskih i bošnjačkih nošnji. Nasuprot njima gaće su se u srpskim ženskim nošnjama upotrebljavale samo prilikom vjenčanja, smrti i zborova.

Od gornjih vunениh haljetaka najvažniji su: zubun (dugi prsluk), haljina i pregača. Zubun je od valjanog sukna, kod djevojaka pretežno bijele, a kod udatih žena crne ili tamnoplave-bijele boje. Hrvatski zubuni su imali mnogo manje veza nego srpski. Zimska duga haljina je od bijelog sukna za djevojke i od crnog ili tamnoplavog za udate žene. Ta haljina je duga do gležanja, otvorena sprijeda, sa umetnutim kosim klinom ispod ruke i dugim uskim rukavima.

Pregače su tkane od vune u boji i izrađivane su u dvije tehnike: ćilimskoj (iveranjem) i nizanjem (prebiranjem).

Neke hrvatske nošnje su imale i dvije pregače; prednju i zadnju, npr. takve pregače se nalaze u debeljačkoj i sasinskoj nošnji. Čarape u svim ženskim dinarskim nošnjama su od vune, duge do koljena, pletene u dvije tehnike: na pet igala i jednom iglom., tj. na poplet. Obje tehnike su karakteristične za cijelu Bosnu i Hercegovinu. Boje su crna i crvena, najčešće sa rombičnim motivima u zapadnoj Bosni te bijela i crna u Hercegovini. Nošnju na glavi čini crvena kapica, plića ili dublja, pokićena novčićima kod djevojaka. Udate žene preko kape prebacuju četvrtastu bijelu maramu, zvanu krpa na cijelom dinarskom području. Djevojačke kape, pokićene starim novčićima različite su kod svake etničke grupe.

Mušku dinarsku nošnju karakteriziraju: košulja od lana, istoga kroja kao i ženska, samo duga do koljena i vezena bijelim koncem. Gaće su uskih nogavica u srpskim nošnjama, a u hrvatskim i bošnjačkim širih nogavica i većeg tura. Od gornjih odjevnih predmeta razlikujemo zubun i haljinu. Zubun je kratak do struka, nema mnogo veza.

Muška haljina ili gunj najčešće je od crnog sukna, duga do pojasa, sprijeda otvorena i ukrašena crvenim gajtanima kod srpskog i hrvatskog stanovništva, a kod bošnjačkog i zelenim. Ječerma od čohe sa tokama od srebrnih pucadi nosila se praznikom kod svih etničkih grupa na čitavom dinarskom području. Preko gaća nosile su čaksire ili šalvare.

Čakšire su bile od bijelog, crnog ili tamnoplavog sukna, uskih nogavica, malog tura, ukrašene vezom od crvenog gajtana u srpskim i hrvatskim nošnjama, a kod bošnjačkih i zelenim gajtanom.

Čarape u dinarskim muškim nošnjama su duge do koljena, uvijek su razrezane sa strane i skopčavaju se kukicama. Boje su im iste kao i u ženskih čarapa. Oko pasa je crveni vuneni pojas. Muška nošnja dinarske oblasti je na glavi ujednačenija nego ženska. Osnovu čini crvena kapa, a preko nje crveni vuneni šal omotan oko glave. Hrvatsko stanovništvo je imalo dublje kape, tamnije crvene boje. Ispod ove kape muškarci obavezno nose bijelu kapu od valjane vune ili pletenu od pamuka. To je poznato pod imenom ćulah ili bjelkapa. U Hercegovini je poslije ustanka 1875. godine, ušla u upotrebu crnogorska plitka kapa, zvana zavrata, optočena crnim satenom.

U svim muškim dinarskim narodnim nošnjama su u upotrebi kožni široki pojas, zvan bensilah, a također i kožna torba.

Sve gore navedene karakteristike u dinarskim nošnjama s kraja XIX. stoljeća se u daljem razvoju na početku XX. stoljeća postupno gube. Ovaj proces je uzrokovan prvenstveno upotrebom novih tvorničkih materijala i novih krojeva, što je osnova u određivanju jedne nošnje. Tako npr. u razdoblju između dva svjetska rata nestaje potpuno veza na ženskim i muškim košuljama, dužina im se skraćuje, a rukavi skupljaju. Kod žena ulaze u upotrebu carze, tj. gornje vunene haljine sa nabranom suknjom, primljene od susjednog stanovništva Dalmacije i Like. Ove carze su se vremenom počinju izrađivati od crnog satena (glota), a zatim se skraćuju u običnu crnu nabranu suknju. Ovaj proces se naročito ubrzava poslije Drugog svjetskog rata i to kod hrvatskog stanovništva dinarske oblasti jer dolazi do sve većeg prodiranja i utjecaja gradskog načina oblačenja

4. TEPISI

4.1. Funkcija i sastav tepiha

Riječ *tepih* je germanizirani naziv za sag od njemačke riječi "der Teppich". To je popularna vrsta dekora, točnije podne obloge poznata po svojoj svestranosti, dobrim toplinskim i zvučnim izolacijskim sposobnostima, udobnosti, protukliznosti te

zadržavanju alergena i prašine u svojim vlaknima čime pridonose poboljšanju kvalitete zraka.

Vlakno je glavni sastavni dio tepiha ili tepisona. Vrsta vlakna i način na koji je tepih konstruiran određuje njegovu otpornost na trošenje, habanje, mrlje i ostalo. Preko 95% svih tepiha je proizvedeno od sintetičkih vlakana kojima su postiže dobar izgled tepiha, lako održavanje i dobar omjer cijene i kvalitete.

Postoji 5 osnovnih vrsta vlakana za tepih :

1.) *Polyamid (Najlon)* je ujedno i najpopularnije vlakno za izradu tepiha.

Ono je vodootporno, elastično, otporno na težinu i pomicanje namještaja te pruža briljantne boje. Dobro za sve stambene i komercijalne prostore.

2.) *Polipropilen* je jako vlakno dobre otpornosti na trošenje, trajne mrlje i statički elektricitet. Lako se čisti. Koristi se i za unutarnju i za vanjsku namjenu zbog svoje otpornosti na vlagu i plijesan.

3.) *Poliester* se koristi za luksuzne i na dodir mekane tepihe. Ima izvrsnu bistrinu boja.

Lako se čisti i otporan je na mrlje topive u vodi.

4.) *Akril* nudi izgled i osjećaj vune po puno manjoj cijeni. Također otporan je na vlagu i plijesan i pretežno se koristi za izradu kupaonskih tepiha.

5.) *Vuna* je prirodno vlakno poznato po luksuznom osjećaju i izgledu. Vrlo je mekana i vlakna ne upijaju prašinu radi određene masnoće vune.

Kvaliteta tepiha i njegove funkcije ovise o vrsti vlakana i načina na koji je tepih konstruiran.

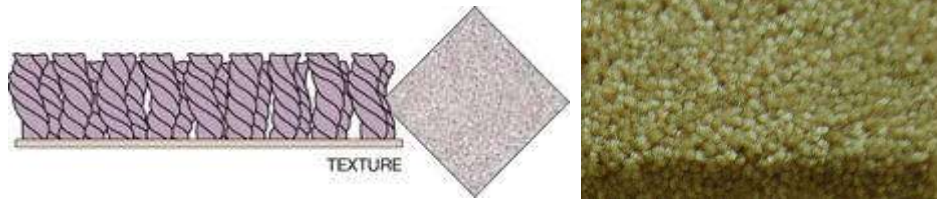
Kvaliteta se može pojačati načinom na koji su vlakna uvrnuta, gustoći uboda i obrađenosti vlakana toplinom.

Visoka vlakna koja su gusto upletena, imaju luksuzni osjećaj i visina vlakana ne utječe na samu kvalitetu tepiha.

4.2. Vrste obrađenosti vlakana za tepih

TEKSTURIRANI PLIŠ FLOR

Izgled i tekstura prikazani su na slikama 4 i 5.

Sl.4. Izgled vlakana teksturiranog pliša Sl.5. Primjer tepiha teksturiranog pliš flora

- Najdekorativniji i najsvestraniji tepih šišanog flora.
- Unosi ljepotu u svaku prostoriju.
- Izvrsno izgleda u periodu između usisavanja.
- Preferira se za aktivna kućanstva u kojima ima mnogo ljudi.
- Odličan izbor za cijelu kuću.
- Teksturirana površina pripomaže sakrivanju otisaka stopala i tragova usisavača.

SAKSONI FLOR

Sl.6. Izgled vlakana saksona Sl.7. Primjer tepiha saksoni flora

Kako izgledaju vlakna saksona i primjer tepiha saksoni flora prikazani su na slikama 5 i 7, a karakteristike su mu:

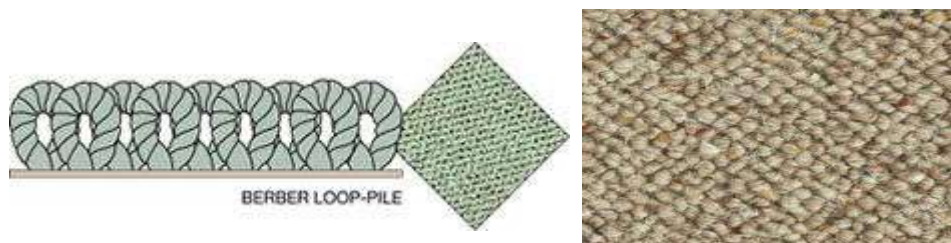
- Lagano uvrnuta vlakna koja minimaliziraju
 - otiske stopala i tragove usisavača.
- Rafinirana (poboljšana) površina šišanog flora.
- Luksuzno glatke mekane završne obrade.

Tkanine s uzorcima izrađivale su se već u stara vremena, ali je tkanje bio težak, kompliciran i dug proces. Iz tog razloga tkanine koje su imale uzorke bile su dragocjene i rijetke. Tkalački su stručnjaci iz tog razloga pokušavali izumiti takav stroj kojim bi se na jednostavan i lagan način mogle brzo tkati tkanine s najvećim i najtežim uzorcima. Iz 14. stoljeća sačuvani su precizni vodoravni tkalački stanovi na kojima su se u Španjolskoj tkala vrlo fina crkvena ruha i slične tkanine. U 15. stoljeću u Francuskoj, Jean Calabrais imao je vodoravne tkalačke stanove za tkanje tkanina s uzorcima. Njegovi vodoravni tkalački stanovi, koji su radili potezanje s ručicama, upotpunio je 1606. godine tkalac Claude Dagon. On je nadomjestio ručice uzicama i tako je postigao mogućnost izrade većih uzoraka. Nastojanje za poboljšanjem i upotpunjenjem tih strojeva bilo je izuzetno važno za život u 18. stoljeću. Godine 1725. Vasile Bouchon uporijebio je prvi puta žičane platine i jednostavne karte umjesto čvorova na uzicama Dagonova stroja. Jean Baptiste Falcon izumio je karte s rupicama, a Reyenier je 1735. godine uveo vodoravne tkalačke stanove za uzorke sa bubnjem. Uzice nad tkalačkim stanovima uveo je Jacques Vausanson 1745. godine. Njegov stroj su upotpunili De Verier i Pauson. Mehaničar Waldhör pronašao je 1779. godine platinene karte s kolčićima. Svi ti izumi ipak nisu imali znatnije praktične vrijednosti. Radi svoje poprilične kompliciranosti pri radu i nepokretnosti dijelova ostali se bez prevelikog značenja. Godine 1803. francuzu Josephu Marie Jacquardu uspio je genijalan izum, u svakom pogledu savršen i potpun, koji je doveo ne samo do novih poticaja za izradu vodoravnih tkalačkih stanova, nego i za samo tkanje odnosno za izradu uzoraka. Njegov se stroj i dan danas upotrebljava na cijelom svijetu bez bitnih promjena. Jules Verdol je 1885. godine upotpunio Jacquardov stroj utoliko što je samnjio razmake među platinama i na taj je način omogućio tkanje najgušćih tkanina s najvećim uzorcima. Zbog toga je Verdolov stroj sve više bio korišten, te uspješno nalazi svoje mjesto po cijelom svijetu. Gotovo svi modeli tih strojeva sačuvani su u muzeju "Musée Historique des Tissus" u Francuskoj. Jacquardnim strojevima tkaju se svakojake tkanine s uzorcima, koje se nazivaju "jacquardne tkanine".

- Pristaje tradicionalnim interijerima.
- Pridonosi izrazitu eleganciju svakoj sobi.

- Idealna za dnevne sobe i blagovaonice.
- Suptilno prikazuje najvažniji i najnaglašeniji dio prostorije.

PETLJASTI (nerezani) FLOR

Sl.8. Izgled vlakana petljastog flora Sl.9. Primjer tepiha petljastog flora

Petljastog flora izgled i primjer su vidljivi na slikama 8 i 9, a glavne karakteristike tih tepiha su:

- Nalik na vunu, grube je i petljaste površine.
- Izgled prirodnog i ručnog rada stvara toplu i ugodnu atmosferu.
- Vlakna su utkana u čvorove te su u ovom slučaju iste visine (Boucle vlakna) no postoje i tepisi sa različitom visinom vlakana.
- Uska petljasta tekstura pomaže sakriti otiske stopala i tragove usisavača.
- Ova vrsta tepiha se odlikuje po velikoj trajnosti u komercijalnim prostorima.
- Istančani uzorci odgovaraju raznolikim stilovima prostorija.
- Idealan izbor za suvremeni, ali i seoski (ladanjski) prostor.

ŠIŠANI FLOR

Izgled vlakna šišanog flora поближе je vidljiv iz slike broj 10, a primjer je u prikazu slike 11. Karakteristike šišanog flora su:

- Jedna od najpopularnijih konstrukcija tepiha.
- Tu vlakna mogu biti ravno rezana te takva daju dojam glatkosti i baršunastog osjećaja.
- Prekrasno izrađene i obojane pređe pridonose osobnosti svake sobe.
- Dekorativno svestran, općenito idealan za sobe, dječje sobe, itd.
- Suptilne mrlje boja pomažu pri prikrivanju prljavštine između čišćenja.

Cut Pile

Sl.10. Izgled vlakana šišanog flora Sl.11. Primjer tepiha šišanog flora

REZANO-PETLJASTI FLOR

Njegov izgled je prikazan u slici broj 12, a primjer tepiha kako izgleda uživo je na slici broj 13 dok karakteristike rezano- petljastog flora su:

- Naglašene boje "začinjavaju" površine podova.
- Višebojni efekti prekrivaju mrlje i prljavštinu.
- Izgleda odlično u periodu između usisavanja.
- Mogući odabir od svijetlijih tonova pa sve do odvažnijih kombinacija boja.

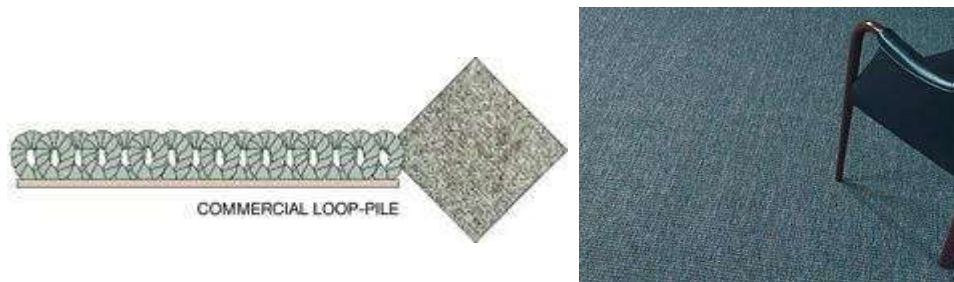

Sl.12. Izgled vlakana rezano-petljastog flora Sl.13. Primjer tepiha rezano-petljastog flora

KOMERCIJALNI PETLJASTI FLOR

Izgled i primjer tepiha komercijalnog petljastog flora je najbolje vidljiv na slikama 14 i 15, dok su svojstva tih tepiha:

- Dugotrajna površina od flora proizvedena za prostorije gustog prometa.
- Svestranog je stila i komotno se uklapa sa svakim dekorom.
- Široka paleta boja.

Sl.14. Izgled vlakana komercijalnog petljastog Sl.15. Primjer tepiha komercijalnog
flora petljastog flora

FRIEZE

Frieze tepisi predloženi su na slikama 16 i 17, a karakteristike su sljedeće:

- vlakna su ekstremno uvrnuta te tako daju dojam "čupavih" tepiha
- svode na minimum otisak stopala i tragove usisavača

Sl.16. Izgled frieze vlakana

Sl.17. Primjer frieze tepiha

5. KREATIVNI DIO - LIKOVNA MAPA

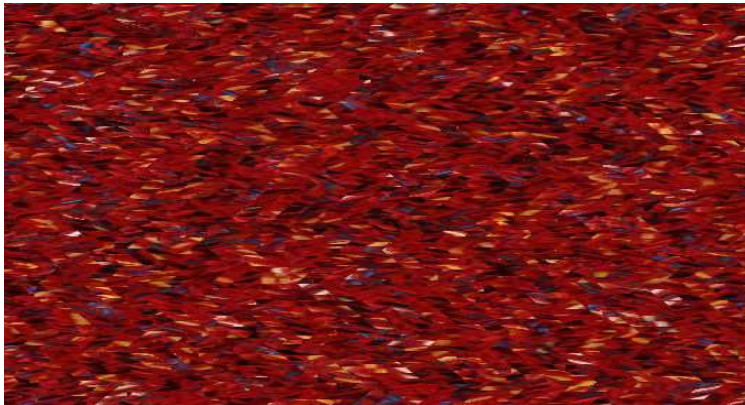
U kreativnom dijelu prikazana su 3 predmeta i koja su poslužila kao inspiracija i kreirani uzorci po njima.

5.1. Likovna mapa uzoraka

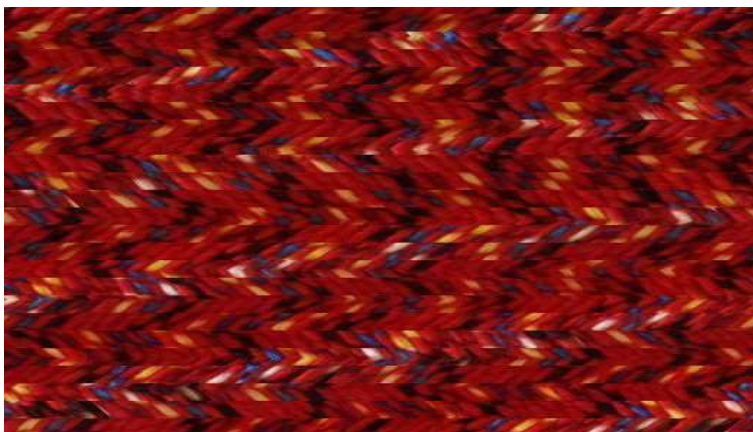
Remen sa ženske nošnje(slika broj 18) je bio jedan od tri predmeta koja su poslužila kao inspiracija za stvaranje 10 uzoraka za tepihe prikazanih u slikama 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 i 28.

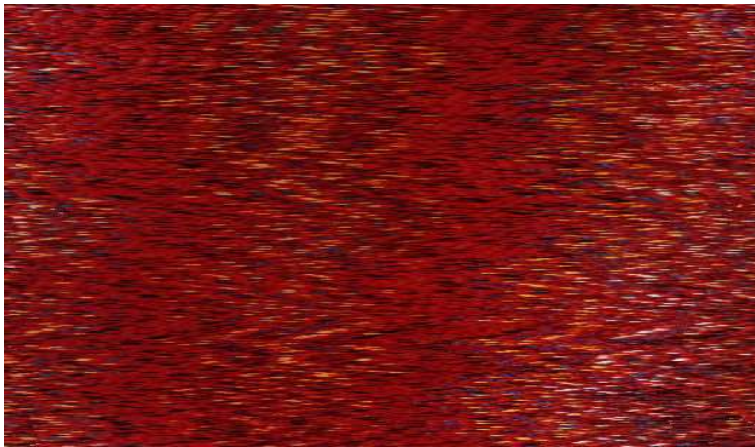
Sl.18. Remen sa ženske nošnje

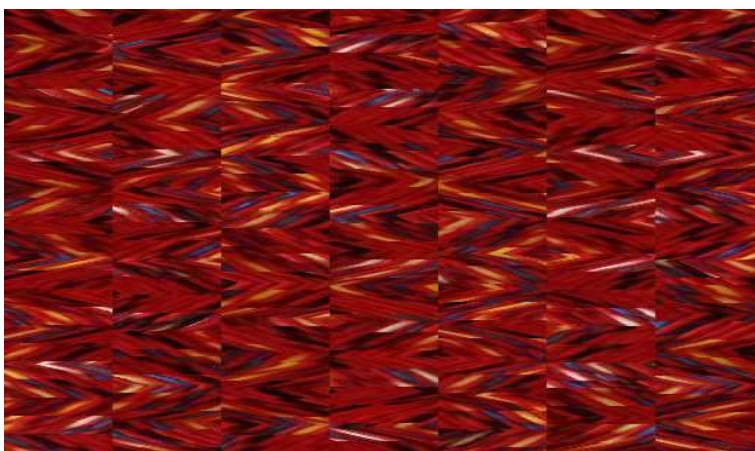
Sl.19. Uzorak 1

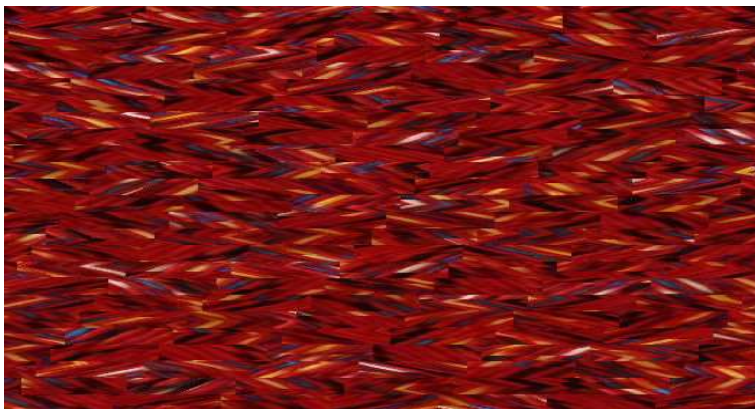
Sl.20. Uzorak 2

Sl.21. Uzorak 3

SL.22. Uzorak 4

Sl.23. Uzorak 5

Sl.24.Uzorak 6

Sl.25.Uzorak 7

Sl.26. Uzorak 8

Sl.27. Uzorak 9

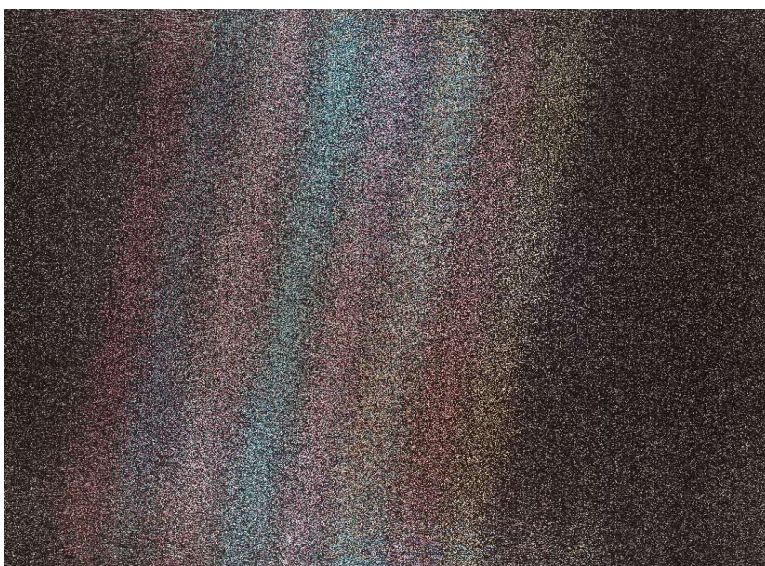

Sl.28. Uzorak 10

Pregača (Sl.29) je drugi od tri predmeta koja su poslužila kao inspiracija za stvaranje novih 10 uzoraka za tepihe prikazanih u slikama 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 i 39.

Sl.29. Pregača sa ženske nošnje

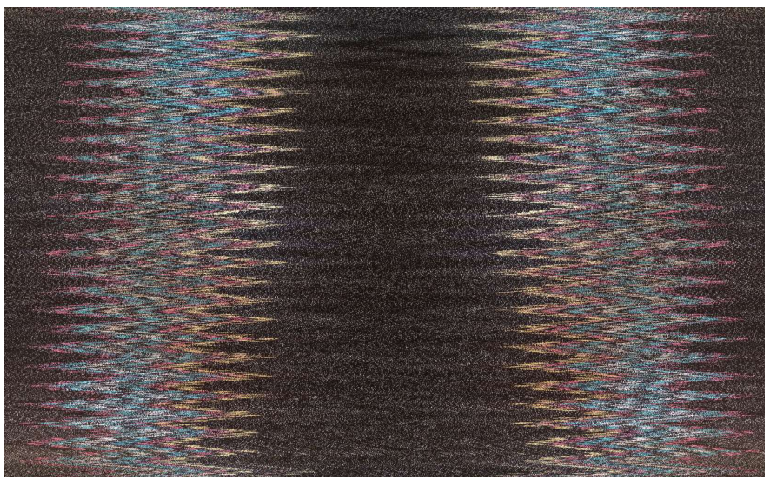
Sl.30. Uzorak1

Sl.31. Uzorak 2

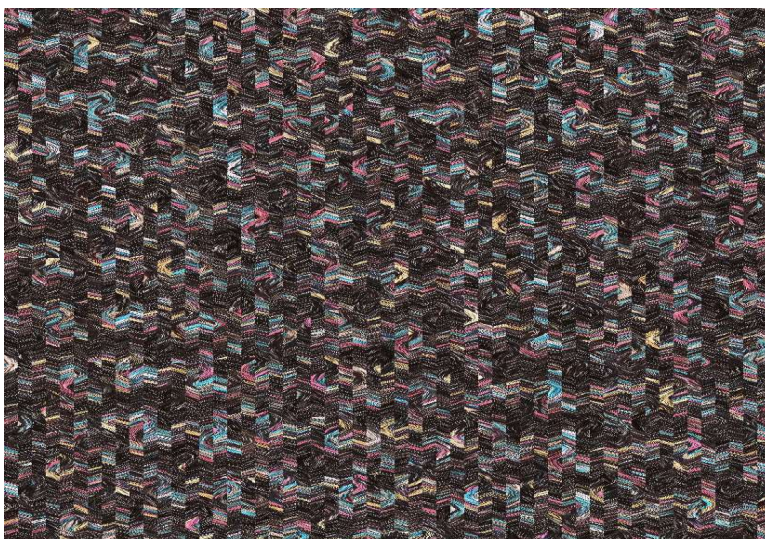
Sl.32. Uzorak 3

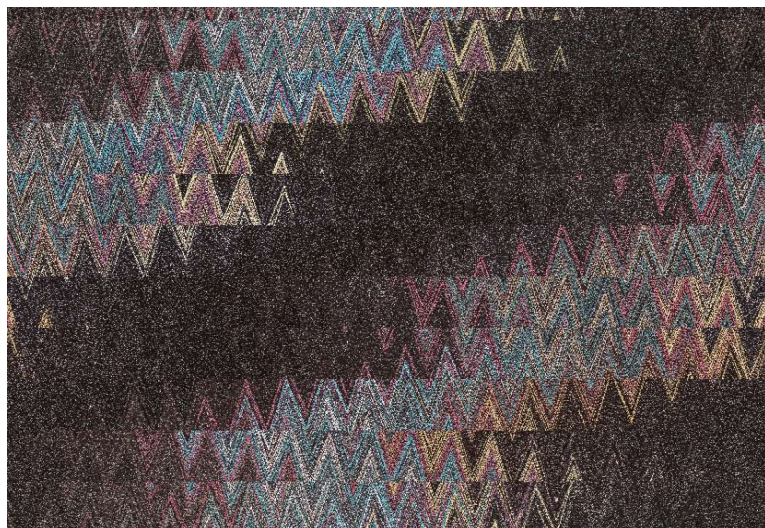
Sl.33. Uzorak 4

Sl.34. Uzorak 5

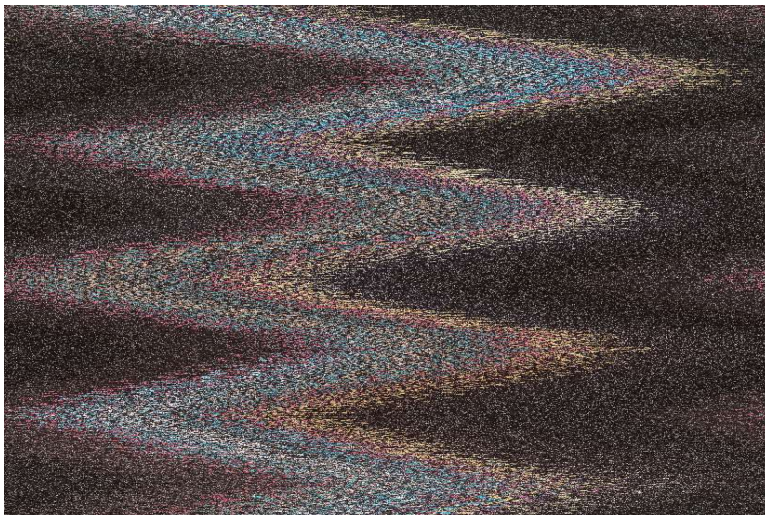
Sl.35. Uzorak 6

Sl.36. Uzorak 7

Sl. 37. Uzorak 8

Sl.38. Uzorak 9

Sl.39. Uzorak 19

Slika 40 prikazuje treći dio detalj s nošnje ženske koji me inspiriravo za 10 uzoraka na slikama 41,42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49 i 50.

Sl. 40. Uzorak vezenja na košulji ženksoj

Sl.41. Uzorak 1

Sl. 42. Uzorak 2

Sl. 43. Uzorak 3

Sl.44. Uzorak 4

Sl.45. Uzorak 5

Sl. 46. Uzorak 6

Sl. 47. Uzorak 7

Sl. 48. Uzorak 8

Sl. 49. Uzorak 9

Sl. 50. Uzorak 10

5.4 Analiza likovne mape

Analizu likovne mape koja sadrži 30 idejnih rješenja - uzoraka za tepihe možemo započeti korištenim likovnim tehnikama. U svim radovima koristila sam digitalne tehnike. To znači da uzorke nisam crtala već sam odabrala uzorke koji me inspiriraju i u odnosu na njih u programu ArahPaint napravila nove uzorke. Korištene boje su vrlo malog opsega i usklađene su. Od 3 uzeta uzorka u svakom je jedna prevladavajuća boja; crna, crvena i zlatna. Jedino što možemo uočiti je različit intenzitet koji se stvara načinom korištenja pojedinih alata u programu. Podloga za sva tri glavna uzorka je uzorak koji me inspirirao. Elementi plohe variraju od rada do rada. U većini radova to su geometrijski oblici, ali stvaraju se i slobodni likovi koji se ponavljaju u pravilnim nizovima. Površina je kod svih radova polusjajna i glatka, a samo u onima u kojima je upotrijeba efektnih niti površina više nije glatka. Harmonija u svim radovima ostvaruje se pravilnim nizanjem oblika i linija. Dvodimenzionalnost se postiže u većini radova. Promatrajući sve kompozicijske elemente radova sastavljenih u mapu kao jednu cjelinu, možemo zaključiti da je cijela mapa načinjena u skladnom, prepoznatljivom ritmu, ravnoteži i harmoniji. Boje podloga i boje uzoraka skladno upotpunjuju jedni druge. Kontrast je u svim radovima stvoren na sličnom principu, a ublažava ga harmonija. Radovi su intenzivnih boja i efekta. Sve tri cjeline rađene su po istom principu čime se dobiva njihova usklađenost.

5.4.1. ArahPaint

ArahPaint čiji logo je prikazan na slici broj 51 je jedan od tri osnovna dijela CAD/CAM sustava slovenske tvrtke Arahne koji ima mogućnost rada za listovno i jacquard tkanje te se koristi i za električni prijenos podatak na tkalački stroj. Upravo ArahPaint je zanimljiv jer ima sve alate za crtanje uzorka te te omogućuje postavljanje motiva i ponavljanje konstrukcije. Također, omogućuje prepoznavanje tkanja iz slike rešetke, pregled uzorka u ponavljanju i posebne funkcije za rad s konturama- dodavanje, uklanjanje, stanjivanje, zadebljanje ili obrezivanje te umetnuti tekst poštuje gustoću osnove ili potke. Vrlo bitna je i stavka da podržava grafičke formate u učitavanju: PNG, GIF, PBM/PGM, PCX, JPEG, TIFF, BMP; vektorske formate kao što su PDF, PS, ESP, SVG, svi jacquard formati, Arahne tkani i tkanine.

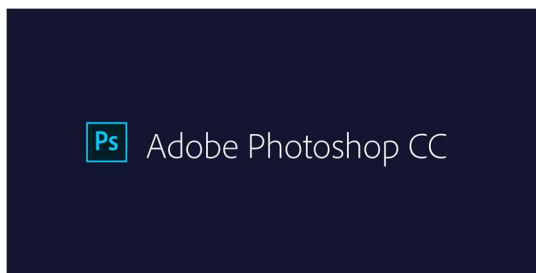
U ovom programu su najprije kreirani uzorci za mapu.

Sl.51. Logo ArahPaint programa

5.4.2. Adobe Photoshop

Adobe Photoshop ili samo Photoshop (slika 52) je računalni grafički program američke tvrtke Adobe Systems. Trenutno je najpoznatiji i najkorišteniji računalni program za obradu fotografije. Prvo izdanje izašlo je 1990. godine, a danas se bilježi već 13 generacija programa. Thomas Knoll je još kao student počeo razvijati program kako bi mogao prikazati crno bijele slike na svom monokromatskom monitoru. Njegovom bratu Johnu Krollu se svidela ideja te ga je nagovorio da napravi od toga puni program za obradu slika. Photoshop danas služi za kreiranje različitih dizajnova kroz integraciju slika, teksta i drugih elemenata zajedno u jednom dizajnu te za obrađivanje fotografija mijenjanjem boje, osvjetljenja i kontrasta. Koristi se još za dizajniranje blogova, stranica, foruma i gifova. U radu Photoshop sam koristila kako bih uzorak aplicirala na tepih u dizajniranom interijeru.

Sl.52. Oznaka za Adobe Photoshop

5.4.3. Autodesk Homestyler

Autodesk Homestyler čiji logo vidimo na slici broj 53 pripada poznatoj Autodesk obitelji softvera koja je pristuna na tržištu još od 1982. godine. Sjedište tvrtke je u San Rafaelu, u Kaliforniji. Autodesk je fokusiran na 4 glavna polja, a to su: arhitektura, projektiranje, konstrukcija i proizvodnja.

Homestyler je vizualni program u kojem sam najprije odredila 2D tlocrt prostora te s obzirom da nudi namještaj postojećih tvrtki ubacila ga u isti. Omogućuje kompletnu

vizualizaciju u 3D do najsitnijeg detalja, od poda do stropa ili od zida do zida. Ima bogatu paletu boja za zidove, parketa, pločica, tapeta, namještaja i detalja koji su potrebni za uređenje prostora.

Sl.53. Logo Autodesk Homestyler

6. VIZUALNI PRIKAZ UZORAKA U PROSTORU

6.1. Uzorci smješteni u prostoru

Ideja realizacije je prikazati kroz 10 izabranih radova iz mape kako bi tepisi izgledali kao gotov proizvod i u prostoru smješteni. Radi što realnijeg izgleda uzorci su obrađeni u ArahPaint programu. Zatim u programu Homestyler sam odredila tlocrt te dizajnirala sami interijer. Tu sliku interijera sam prebacila u Photoshop te aplicirala uzorak na tepih. Konstrukcija samog tepiha je jednostavna, no naredno prikazani uzorci se izrađuju svaki na drugačiji način. Objašnjenje postupaka svakog rada:

- Rad 1: Temeljni uzorak sam razradila na način da sam uzorak u Photoshopu pripremila za apliciranje na tepih. Na realiziranoj slici uzorak se prilagodio bez posebnih dorada. Prvi primjerak je teksturirani pliš flor čije su karakteristike i način izrade objašnjen u 5.1
- Rad 2: Iz uzorka dobivenog u ArahPaint odabrala sam manji dio crteža u Photoshopu i napravila ponavljanje tog elementa. Dobiven je potpuno novi uzorak pogodan za realizaciju od vlakana saksonog flora.

- Rad 3: Iz uzorka dobivenog u ArahPaint označila sam bez ikakvih promjena cijelu površinu te na realiziranoj slici dobila jednak primjerak. Tepih je određen da bude koemrcijalnog flora
- Rad 4: Temeljni uzorak sam razradila na način da sam uzorak umanjila s malom promjenom i napravila raport. Nakon toga sam uzorak ubacila u dizajnirani prostor koji bi za realizaciju bio pogodan od režno- petljastog flora.
- Rad 5: Uzorak dizajniran u ArahPaint je napravljen kao raport i apliciran u prostor kao tepih konstrukcije šišanog flora
- Rad 6: U programu ArahPaint dizajniran je sami uzorak koji je napravljen u raport , a potom stavljen u interijer kao tepih. Primjer bi bio frieze tepiha.
- Rad 7: Temeljni uzorak je razrađen tako što je umanjen, dizajniran i zatim u Photoshopu u obliku raporta apliciran na tepih u interijeru kao tepih petljastog flora
- Rad 8: Uzorak obrađen u ArahPaint programu je apliciran u Photoshopu na tepih u radnoj sobi kao tepih komercijalnog flora.
- Rad 9: Iz uzorka dobivenog u ArahPaint označila sam bez ikakvih promjena cijelu površinu te na realiziranoj slici dobila jednak primjerak. Tepih je u izradi tepih rezano. Petljastog flora.
- Rad 10: Sliku sam ubacila u program ArahPaint te kreirala uzorak. Prebacila sam ga u Photoshop gdje sam ga aplicirala na već kreirani interijer u programu Homestyler. Tepih je u interijeru tepih šišanog flora.
- Rad 11: Temeljni uzorak je razrađen na način da uzorak u Photoshopu sam pripremila za apliciranje na tepih. Na realiziranoj slici uzorak se prilagodio s malim doradama. Primjerak je teksturirani pliš flor čije su karakteristike i način izrade objašnjen u 5.1
- Rad 12: Uzorak kreiran u ArahPaint programu je umanjen u Photoshopu gdje sam napravila ponavljanje uzorka u raport. Dobiven je potpuno novi primjerak pogodan za realizaciju od vlakana saksonog flora.
- Rad 13: ArahPaint program je korišten u kreiranju uzorka od remena ženske narodne nošnje. Zatim je napravljen raport te nakon razrađenog interijera uzorak apliciran na tepih kao tepih šišanog flora.

- Rad 14: Uzorak je kreiran i posebno doraden u ArahPaint programu. Nakon toga Homestyleru sam kreirala mali kutak za odmaranje i aplicirala taj isti uzorak u Photoshopu na tepih teksturiranog pliš fora.
- Rad 15: Temeljni uzorak razraden je tako što u ArahPaint programu je kreiran raznim alatima. Hodnik hotela je kreiran u Autodesk Homestyler programu koji sam prebacila u Photoshop te uzorak aplicirala na tepih saksoni flora.
- Rad 16: Iz uzorka koji je dobiven u ArahPaint programu manji dio je značen i napravljen u raport. Hodnik hotela je kreiran u Homestyler programu. Kad su obje stavke odrađene spojila sam ih u Photoshop programu gdje je uzorak stavljen na tepih koemrcijalnog flora.
- Rad 17: Hodnik hotela kreiran je u Homstyler programu. Nakon toga uzorak obrađen u ArahPaint programu je ubačen u Photoshop i apliciran na tepih. Primjerak je namjenjen da bude teksturiranog pliš flora.

6.1. Vizualizacija izgleda kreiranih uzoraka u dizajniranom prostoru

Sl.54. Vizual 1

Sl.55. Vizual 2

Sl.55. Vizual 3

Sl.56. Vizual 4

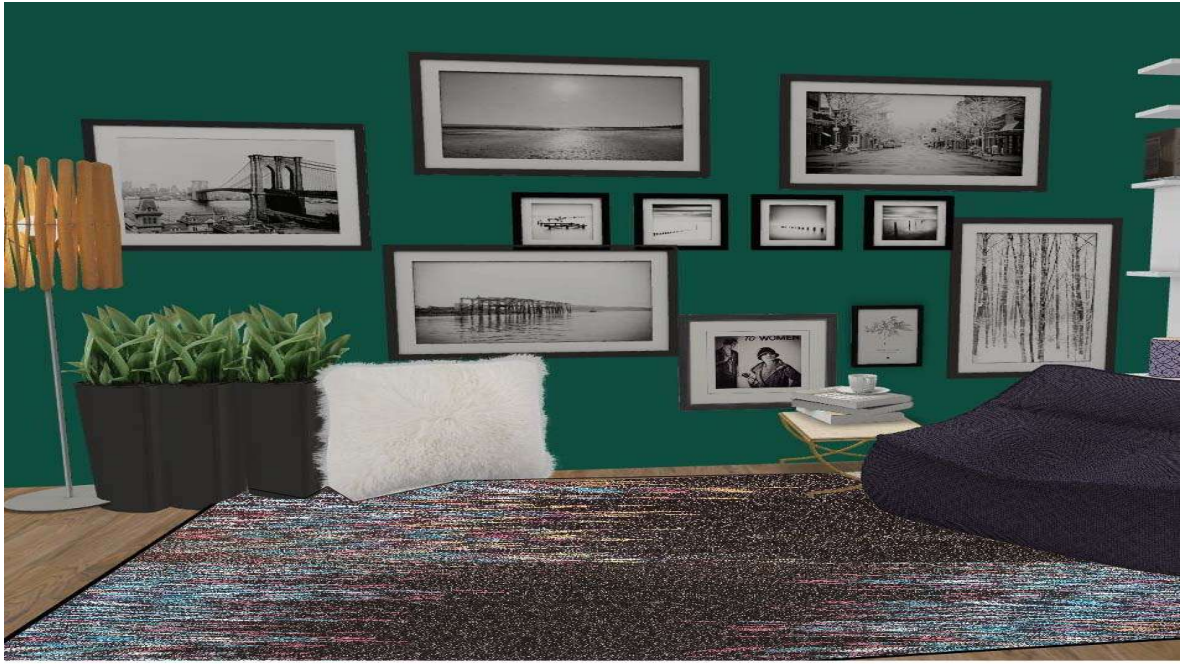
Sl.57. Vizual 5

Sl.56. Vizual 6

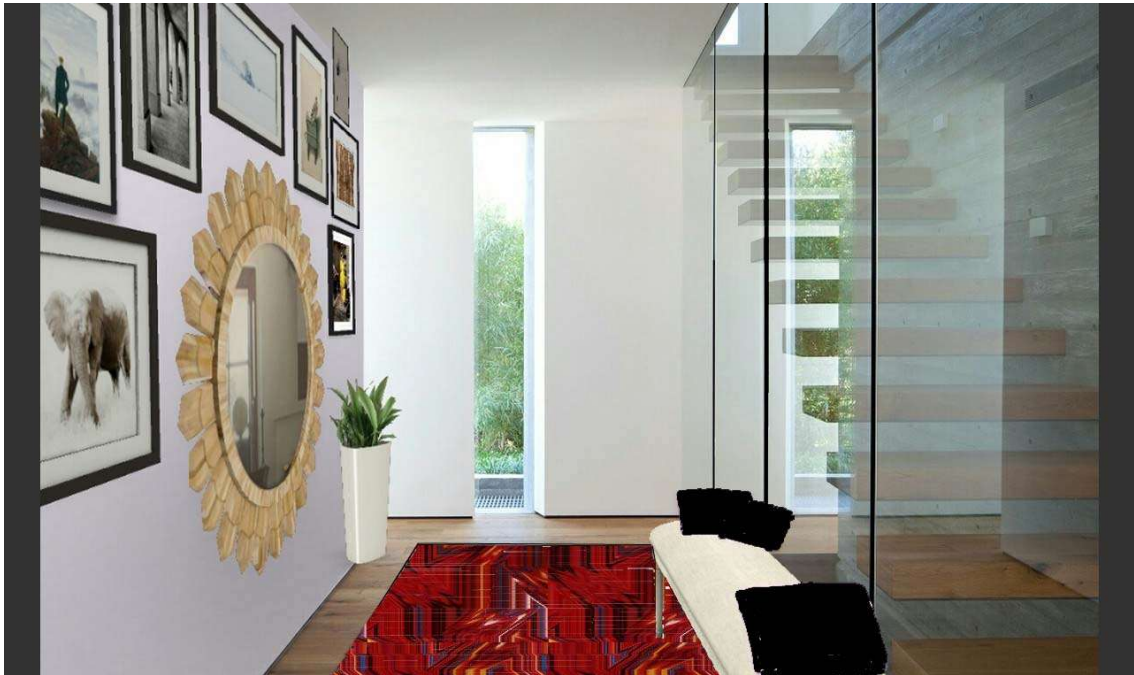
Sl.57. Vizual 7

Sl.58. Vizual 8

Sl.59. Vizual 9

Sl.60. Vizual 10

Sl.61. Vizual 11

Sl.62. Vizual 12

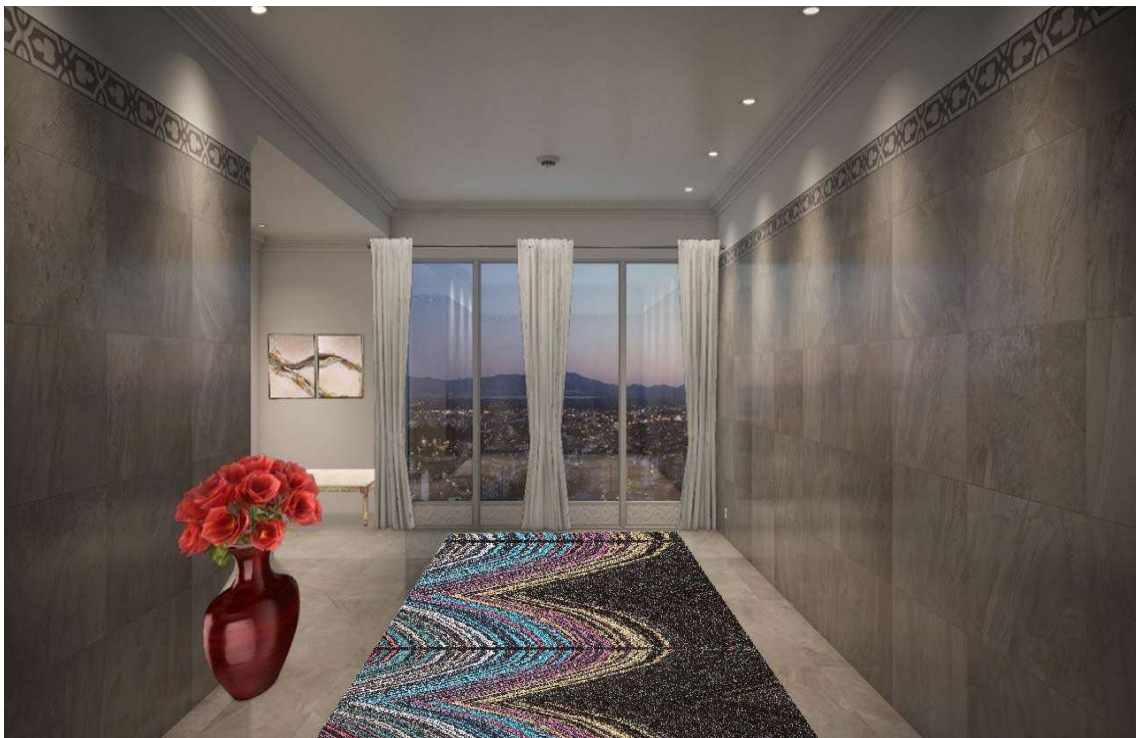
Sl.63. Vizual 13

Sl.64. Vizual 14

Sl.65. Vizual 15

Sl.66. Vizual 16

Sl. 67. Vizaul 17

7. NAZIV KOLEKCIJE, VIZIJA I MISIJA

Za ovu mapu uzoraka inspiracija je hercegovačka narodna nošnja s područja neumskog zaleđa kako je navedeno na samom početku. Napravljena je kako bi se uklopila u luksuzan dom ili čak hotel. Kolekcija govori sama o sebi i upravo zbog toga nazvala sam je IM što u prijevodu na engleskom jeziku znači „Ja sam“. Uklapa se i adaptira u vizuale. Moja vizija je da ovi tepisi budu u domovima i hotelima diljem svijeta, bez obzira imaju li poveznicu sa spominjanim područjem jer želim da osjete tu moć karaktera koju pruža ta divna zemlja. A njihova misija je točno da iako je svrha da se po njima hoda, tj gazi ostaju dostojanstveni, ponosni, utopljavaju prostor i daju mu dušu, a na sami pogled oduševljavaju.

8. ZAKLJUČAK

Ovaj diplomski rad napravljen je kao mapa uzoraka za izradu tepiha inspiriranih po hercegovačkoj narodnoj nošnji iz neumskog zaleđa.

Daleko od doma otišla sam studirati te svakodnevno se osjećala nostalgija za (ne)mirom koji ti može samo dom dati.

U hladnoj tuđini gdje se tražiš i odrastaš na neki poseban način, a u sebi nosiš sve što si ponio od kuće dobila sam ideju da u doba industrijalizacije gdje se sve svodi na minimalizam na bilo kojem polju narodnu nošnju svog kraja uklopim i dam joj neku novu dimenziju.

Narodna nošnja je obično naziv za tradicijsku i povijesnu odjeću. U brojnim dijelovima svijeta je dio kulturne baštine.

U doba globalizacije u svakodnevnom životu uglavnom je u velikoj mjeri potisnuta i samo se još nosi kod posebnih prigoda.

Upravo zbog toga, nostalgije za domom i starim običajima mojih djedova u ovom radu sam napravila mapu za tepihe gdje me inspirirala hercegovačka narodna nošnja s područja neumskog zaleđa. Odlučila sam je uklopiti u moderan dom.

Pomno sam istraživala dijelove narodne nošnje i izabrala 3 meni najzanimljivija: remen, šal i dio zlatnog veza s košulje muške.

Poslužili su mi kao inspiracija za mapu u ova vremena kad običaji postaju sve manje vrijedni, kad se tradicija pokušava očuvati kao blago. Tražila sam načine kako tu starinu prebaciti u ovo doba i učiniti zanimljivom za klijentelu.

Tepisi su vječni komadi, kao što sam već spomenula na samom uvodu, dio su svakodnevnice. osim svoje dekorativne funkcije imaju i svoju funkcionalnu ulogu.

Najprije sam osmislila 5 prostora koji su većinom za opuštanje ili druženje kao što je dnevna soba ili radna.

Zašto baš taj izbor prostorija?

Baš zato što je moj kraj, kraj obiteljskih i druželjubivih ljudi. Uredivši njih tepisima sam udahнула dušu kroz moje uzorke. Različite boje i uzorke uklopila sam u iste interijere. oni su dokaz kako je moj narod isto narod koji se svugdje dobro uklopi i donese neku radost.

U teorijskom dijelu sam vas provela i upoznala s dekorima i hercegovačkom nošnjom, objasnila što su tepisi i njihov povijesni pregled, a na kraju je ostala mapa koju sam uklopila u interijer.

Zanimljivo je bilo proučavati i dizajnirati nešto takvo, upoznati još malo bolje svoju baštinu i kulturu. Sad preostaje samo izraditi poslovni plan i svoju ideju realizirati jer u doba kad ljudi iseljavaju masovno i odlaze u neke nove zemlje rado bi imali nešto što je dio njih.

S obzirom na prilike dom mi ne pruža životnu egzistenciju, ali zato mi pruža nepresušnu inspiraciju.

LITERATURA:

- [1] Čunko,R., Friščić V.: Tekstilna vlakna, Naklada Modus, ISBN 953- 98666- 2- 6, Zagreb, 2001.
- [2] Mary Schoeser : Svijet tekstila-kratka povijest,Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb,2009
- [3] Čulić, Zorislava: Neki stariji elementi u nošnjama u Bosni i Hercegovini, NP "Oslobođenje" Sarajevo, Sarajevo 1963.
- [4] Bajić, Svjetlana: Hrvatska narodna nošnja u Neumu i okolini, Glasnik Zemaljskog muzeja BiH, Etnologija, sv. 335./36., Sarajevo 1981. [19] Šilić, Miroslav: Narodni plesovi, pjesme i običaji Hrvata sjeverne Hercegovine, Hercegtisak, Široki Brijeg 2003.
- [5] Ivanković, I., Hrvatske narodne nošnje, Multigraf, Zagreb, 2000.
- [6] Buconjić, Nikola, Život i običaji hrvata katoličke vjere u Bosni i Hercegovini, Matica hrvatska, Mostar, 1999.

Slika 1: http://www.enciklopedija.hr/Ilustracije/HE10_1264.jpg

Slika 2: Vlastita fotografija

Slika 3: Vlastita fotografija

Slika 4: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 5: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 6: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 7: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 8: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 9: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 10: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 11: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 12: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 13: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 14: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 15: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 16: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 17: Diplomski rad na temu dekorativnih tkanina

Slika 18: Vlastita fotografija

Slika 19: Vlastita fotografija

Slika 20: Vlastita fotografija

Slika 21: Vlastita fotografija

Slika 22: Vlastita fotografija

Slika 23: Vlastita fotografija

Slika 24: Vlastita fotografija

Slika 25: Vlastita fotografija

Slika 26: Vlastita fotografija

Slika 27: Vlastita fotografija

Slika 28: Vlastita fotografija

Slika 29: Vlastita fotografija

Slika 29: Vlastita fotografija

Slika 30: Vlastita fotografija

Slika 31: Vlastita fotografija

Slika 32: Vlastita fotografija

Slika 33: Vlastita fotografija

Slika 34: Vlastita fotografija
Slika 35 : Vlastita fotografija
Slika 36: Vlastita fotografija
Slika 37 : Vlastita fotografija
Slika 38: Vlastita fotografija
Slika 39 : Vlastita fotografija
Slika 40: Vlastita fotografija
Slika 41: Vlastita fotografija
Slika 42: Vlastita fotografija
Slika 43: Vlastita fotografija
Slika 44: Vlastita fotografija
Slika 45: Vlastita fotografija
Slika 46: Vlastita fotografija
Slika 47: Vlastita fotografija
Slika 48: Vlastita fotografija
Slika 49: Vlastita fotografija
Slika 50: Vlastita fotografija
Slika 51: <http://www.arahnetr.com/>
Slika 52: <https://www.onlinebooksreview.com/articles/>
Slika 53: <http://homestylar.com/>
Slika 54 : Vlastita fotografija
Slika 55: Vlastita fotografija Vlastita fotografija
Slika 56: Vlastita fotografija
Slika 57: Vlastita fotografija
Slika 58: Vlastita fotografija
Slika 59: Vlastita fotografija
Slika 60: Vlastita fotografija
Slika 61: Vlastita fotografija
Slika 62: Vlastita fotografija
Slika 63: Vlastita fotografija
Slika 64: Vlastita fotografija
Slika 65: Vlastita fotografija
Slika 66: Vlastita fotografija
Slika 67: Vlastita fotografija